

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

Digitala verktyg i modersmålsundervisningen

En kvalitativ studie om användning av digitala verktyg i
ämnet modersmål ur lärarnas synvinkel

KURS: Examensarbete

PROGRAM: VAL

FÖRFATTARE: Nidaa Al-Botani & Maryam Dawood

EXAMINATOR: Martin Hugo

TERMIN: VT19

Sammanfattning

Nidaa Al-Botani & Maryam Dawood

Digitala verktyg i modersmålsundervisningen- En kvalitativ studie om användning av digitala verktyg i ämnet modersmål ur lärarnas synvinkel

Antal sidor: 30

Syftet med denna studie är att ge en bild av hur modersmålslärare förhåller sig till digitala verktyg i modersmålsundervisningen samt vilka möjligheter och hinder modersmålslärare ser med de digitala verktygen. Frågeställningarna är följande:

- Hur använder modersmålslärare digitala verktyg i undervisningen?
- Vilka möjligheter/hinder ser modersmålslärare med användning av digitala verktyg i undervisningen?

För att besvara frågeställningarna användes en kvalitativ metod i form av intervju som redskap vid datainsamlingen. Urvalet i studien är modersmålslärare som arbetar med gymnasieelever på olika gymnasieskolor och använder digitala verktyg i undervisningen. Antalet modersmålslärare som deltog i studien var nio.

Studiens resultat visar att arbetssätten varierar mellan modersmålslärare när det gäller användning av digitala verktyg. Respondenterna i studien anser att möjligheterna med digitala verktyg är stora. Studiens resultat visar också att användningen av digitala verktyg ökar elevernas motivation och lärande i ämnet modersmål. När det gäller hinder med digitala verktyg är det ganska svårt och tidskrävande att hitta lämpliga material från nätet som passar till kursplans innehåll. De flesta modersmålslärare har fått utbildning inom användning av digitala verktyg. Samtliga respondenter anser att de behöver kompetensutveckling inom detta område.

Sökord: digitala verktyg, digital kompetens, modersmål, motivation, undervisning

---

Postadress

Högskolan för lärande och
kommunikation (HLK)
Box 1026, 551 11 JÖNKÖPING

Gatuadress

Gjuterigatan 5

Telefon

036-101000

Fax

036162585

Innehåll

1 INLEDNING	1
2 BAKGRUND	2
2.1 Begrepp	2
2.2 Digitala verktyg – kort historik	3
2.3 Digitala verktyg enligt Skolverket och i styrdokument.....	3
2.4 Användning av digitala verktyg i undervisningen	4
2.5 Formativt arbete med digitala verktyg	5
2.6 Digital kompetens	5
2.7 Tidigare forskning.....	6
2.7.1 Tillgång till digitala verktyg.....	6
2.7.2 Motivation	7
2.7.3 Mål och synliggörande	8
2.7.4 Digitala verktyg i ämnet modersmål	8
2.8 Teoretisk bakgrund - Sociokulturellt perspektiv	9
3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
4 METOD.....	12
4.1 Val av metod	12
4.2 Urval.....	12
4.3 Genomförande.....	13
4.4 Databearbetning	13
4.5 Etiska överväganden	13
5 RESULTAT	14
5.1 Hur använder modersmållärare digitala verktyg i undervisningen?	14
5.1.1 Hur ofta lärare använder digitala verktyg.....	14
5.1.2 Digitala verktyg i undervisningen	14
5.1.3 Lärarnas arbetssätt och möjligheter för elevernas utveckling	15
5.1.4 Formativt arbete med digitala verktyg	16
5.1.5 Att välja digitala läromedel.....	17
5.2 Vilka möjligheter ser modersmållärare med användning av digitala verktyg i undervisningen?	17
5.2.1 Att lära sig med digitala verktyg	18
5.2.2 Digitala verktyg och motivation.....	19
5.3 Vilka hinder ser modersmållärare med användning av digitala verktyg i undervisningen?	20
5.3.1 Digital kompetens	21

5.4 Resultatsammanfattning	22
6 DISKUSSION	23
6.1 Metoddiskussion	23
6.2 Resultatdiskussion.....	24
6.2.1 Lärares förhållningssätt till digitala verktyg	24
6.2.2 Möjligheter med användning av digitala verktyg.....	25
6.2.3 Hinder med användning av digitala verktyg	26
6.3 Slutsats och förslag till vidare forskning.....	27
7 REFERENSER.....	28
BILAGOR.....	

1 INLEDNING

Digitala verktyg som datorer, surfplattor och mobiler, påverkar elevernas sätt att leva eftersom vi idag lever i ett samhälle där digitala verktyg har en central roll i elevernas liv och i samhällsutvecklingen.

I läroplanen för gymnasieskolan (Skolverket, 2018a) står det att eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik, eftersom vi lever i ett digitaliserat samhälle. Enligt Skolverket (2017) är digitala verktyg viktiga medel för elevernas lärande och kunskapsutveckling. Digitala verktyg i undervisningen ska ge eleverna möjligheter att främja sin kunskapsutveckling.

I kursplanen för modersmål (Skolverket, 2018b) anges att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om sitt modersmål och att den ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva på modersmålet. Informationsteknik (IT) innehåller stora möjligheter som kan skapa intresseväckande undervisning och stimulera lärande (Kornhall, 2014). Håkansson och Sundberg (2012) menar att informations- och kommunikationsteknik (IKT) kan vara värdefullt för lärandeprocessen men inte i alla undervisningsmål eller för alla elever. Digitala verktyg kan vara ett hjälpmedel för att utveckla elevernas kunskaper och de kan ge möjligheter att öka elevernas intresse för ämnet modersmål.

Digital kompetens är en av EU:s åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande. Den digitala kompetensen kräver dels kunskaper om hur informationssamhällets teknik fungerar, dels medvetenhet om vilka risker som skapas genom användningen av kommunikation och internet. Den digitala kompetensen innebär också olika färdigheter som förmågan att till exempel söka och bearbeta information (Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, 2006).

Syftet med denna studie är att ta reda på hur modersmållärare i olika språk använder digitala verktyg samt vilka möjligheter och hinder modersmållärare ser med användning av digitala verktyg i modersmålsundervisning.

2 BAKGRUND

I bakgrunden beskrivs begrepp inom digital teknik, historisk bakgrund, digitala verktyg i styrdokument, användning av digitala verktyg i undervisningen, formativt arbete med digitala verktyg, digital kompetens och tidigare forskning. Avslutningsvis presenteras studiens teoretiska bakgrund.

2.1 Begrepp

I läro- och ämnesplanerna (Skolverket, 2017) används begreppen digital teknik, digitala verktyg och digitala medier. Innebörden av begrepp förändras över tid i takt med förändringarna i tekniken och samhället. Enligt Skolverket definieras begreppet digitala verktyg och digitala medier enligt följande:

Ett digitalt verktyg kan vara en fysisk enhet som exempelvis en dator, smart telefon eller en kamera. Det kan också vara en programvara eller en internetbaserad tjänst. Digitala medier omfattar i ett brett perspektiv plattformar och verktyg för kommunikation och skapande, till exempel e-tidningar, webbtjänster eller sociala medier.

(Skolverket, 2017, s. 8)

Ett annat begrepp är informations- och kommunikationsteknik, IKT. Detta begrepp används i skolans vardag som ett pedagogiskt verktyg i undervisningen. Enligt Skolverket (2017, s. 8) definieras begreppet IKT enligt följande:

Ett samlande begrepp som beskriver hur digitala verktyg används för databehandling och kommunikation. I skolans vardag används begreppet ofta i sammanhang där det också finns en tydlig koppling till digitala verktyg som ett pedagogiskt verktyg i undervisningen.

Begreppet digital kompetens är också ett viktigt begrepp som har varit en utgångspunkt för skrivningarna i läroplanerna. Digital kompetens behövs för att utveckla olika förmågor till exempel att söka och bearbeta information. En aspekt av digital kompetens är att förhålla sig till medier och information på ett kritiskt och ansvarsfullt sätt (Skolverket, 2017).

Digital kompetens enligt Europaparlamentet och Europeiska unionens råd (2006) är en nyckelkompetens som är viktig eftersom den kan bidra till ett framgångsrikt liv i ett kunskapssamhälle. I detta samhälle behöver individer ha goda kunskaper om hur tekniken fungerar, IKT-färdigheter och användning av information på ett kritiskt sätt. Digital kompetens definieras enligt följande:

Digital kompetens innebär säker och kritisk användning av informationssamhällets teknik i arbetslivet, på fritiden och för kommunikationsändamål. Den underbyggs av grundläggande IKT-färdigheter, dvs. användning av datorer för att hämta fram, bedöma, lagra, producera, redovisa och utbyta information samt för att kommunicera och delta i samarbetsnätverk via Internet (Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, 2006, s. 8).

2.2 Digitala verktyg – kort historik

Under 1970-talet används datorer i ämnet datorkunskap på gymnasiet för att eleverna skulle kunna lära sig om datorer och programmering. På 1980-talet började datorer användas i skolan för att bland annat lösa matematiska problem och ganska snart användes persondator till olika användningsområden som till exempel textbehandling och bildhantering. Det första försöksnätet installerades under 1980-talet och det kallades Swedish University Network (SUNET) som finns kvar och kopplar samman Sveriges universitet och högskolor. Termen internet började användas år 1990 (Diaz, 2012).

Under 1990-talet lanserades begreppet IKT och samhället blev alltmer beroende av informations- och kommunikationsteknik och för att kunna delta i samhällslivet ställdes höga krav på medborgarna att ta till sig den nya tekniken (Jämterud, 2010). Dessa kommunikationsmöjligheter via Internet gjorde det möjligt att använda digitala verktyg.

2.3 Digitala verktyg enligt Skolverket och i styrdokument

Enligt Skolverket (2019) beslutade regeringen om förändringar i styrdokumenterna för grundskole-, gymnasie- och vuxenutbildningen för att eleverna ska utveckla förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhället samt för att stärka elevernas förmåga att använda digitala system och tjänster. Förändringarna gäller från den 1 juli 2018.

I läroplanen för gymnasieskola (Skolverket, 2018a) anges att huvuduppgiften är att förmedla kunskaper till eleverna. Förändringar i bland annat digitaliseringen och den tekniska utvecklingen ställer nya krav på människors kunskaper. Eftersom vi lever i ett allt mer digitaliserat samhälle ska skolan bidra till att utveckla elevernas digitala kompetens. Skolan ska ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik samt att ge dem möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till digital teknik för att eleverna ska kunna se möjligheter och förstå risker med digital teknik. Dessa förmågor är viktiga i samhället och arbetslivet.

Enligt ämnesplanen för modersmål (Skolverket, 2018b) syftar undervisningen till att eleverna utvecklar färdigheter i att tala, läsa, skriva och lyssna på sitt modersmål.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att utveckla förmågan att skriva olika texttyper, att utveckla kunskaper om historia och kultur där språket talas och att utveckla förmågan att göra jämförelser med svenska språket och kulturen (Skolverket, 2018b). Användandet av digitala verktyg i ämnet modersmål kan vara hjälpmedel för att utveckla elevernas kunskaper i detta ämne.

Enligt Europaparlamentet och Europeiska unionens råd (2006) är kommunikation på modersmålet den första av åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande. Kommunikation på modersmålet innebär att personen i både tal och skrift kan uttrycka och tolka bland annat tankar, känslor och åsikter samt kommunicera i olika samhälleliga och kulturella sammanhang.

Med hjälp av digitala verktyg i undervisning kan eleverna utveckla en förtrogenhet och förståelse. Undervisningen behöver organiseras och genomföras så att användandet av de digitala verktygen kan stödja elevernas lärande (Skolverket, 2017).

2.4 Användning av digitala verktyg i undervisningen

Kornhall (2014) menar att den stora frågan är *hur digital teknik används för att IT ska ge mer lärande*. Han skriver att ”För att IT ska fungera krävs en genomtänkt pedagogisk idé och en förankring bland de lärare som ska använda tekniken” (Kornhall, 2014, s. 106). IT innehåller möjligheter att skapa en intressant undervisning och stimulera lärande hos eleverna, till exempel visualisering som kan skapa förståelse för komplexa förlopp (a.a.). Han menar dock att den normala lärareffekten påverkar elevernas resultat mer positivt än införandet av mer IT i skolan.

Woolfolk och Karlberg (2015) menar att datorer, liksom andra undervisningsverktyg, kan vara effektiva om de används klokt. De menar att läraren bör välja metoder som passar elevernas nivåer och uppmuntra dem till lärande. Woolfolk och Karlberg (a.a.) menar att datorernas potential att förbättra studieresultat kan öka om datorerna stödjer processer som främjar lärande. Dessa processer är exempelvis ett aktivt engagemang och frekventa interaktioner med återkoppling (a.a.).

Det är svårt enligt Steinberg (2013) att välja bland tusentals applikationer, som erbjuder god kvalitet, för att använda i undervisningen. Säkerhetsfrågor bör tas på allvar enligt Steinberg. Lärarna på de skolor som han har besökt fokuserar på program som till exempel ordbehandling, bildbehandling, och filmbehandling (Steinberg, 2013).

2.5 Formativt arbete med digitala verktyg

Läraren kan arbeta formativt med hjälp av digitala verktyg, till exempel att ge återkoppling till eleverna och tydliggöra lärandemål. Wiliam och Leahy (2015) skriver om de fem strategierna för formativ bedömning, vilka är: (1) klargöra, dela och förstå lärandemål, (2) skapa och leda effektiva diskussioner, uppgifter och aktiviteter som lockar fram belägg för lärande, (3) ge feedback som för eleverna framåt, (4) aktivera eleverna som läranderesurser för varandra och (5) aktivera eleverna som ägare av sitt eget lärande.

Diaz (2014) ger förslag på hur lärare kan arbeta formativt med hjälp av digitala verktyg. Hon anger konkreta exempel på digitala verktyg som hon använder med sina elever i grundskolan och på gymnasiet. Hon utgår från de fem nyckelstrategierna för formativ bedömning (Leahy, Leon, Thompson & Wiliam, (2005). Diaz (a.a.) menar att ett formativt arbete handlar om undervisningsstrategier för att tydliggöra lärandemål, synliggöra lärande och ge återkoppling. Detta arbetssätt kan ge eleverna möjligheter att öka sitt lärande, göra dem delaktiga i sin lärandeprocess och bidra till att arbetet ska bli mer systematiskt och tydligt. Hon använder digitala verktyg för att lagra bedömningsmatriser där eleverna kan se sin utveckling under kursens gång. Återkoppling hjälper eleverna att veta var de befinner sig i förhållande till målen. Läraren kan använda sig av digitala verktyg för att förbättra och effektivisera sättet att ge återkoppling, till exempel att färgmarkera elevernas Word-textdokument, skriva kommentarer och att använda molntjänster för att infoga kommentarer. Läraren kan ge muntlig återkoppling genom att använda till exempel program för skärminspelning som innebär att man kan spela in presentationer eller filmer och samtidigt kan man lägga på en berättarröst. Diaz (2014) redogör för hur läraren kan använda olika digitala verktyg för att synliggöra lärandet exempelvis Kahoot som är ett digitalt spelbaserat responssystem och Padlet som är en digital anslagstavla med digitala post-it-lappar bestående av till exempel text och bilder (a.a.).

2.6 Digital kompetens

Som nämnts tidigare i avsnittet 2.3 ska skolan bidra till att utveckla elevernas digitala kompetens (Skolverket, 2018a). Enligt Jämterud (2010) fick omkring 60 000 lärare kompetensutveckling inom IT mellan 1999–2002 genom utbildningsprogrammet Praktisk IT- och Mediekompetens (PIM). Detta genomfördes av Myndigheten för skolutveckling hjälpte mycket att främja utveckling och användning av IT i skolan (a.a.).

Kornhall (2014) menar att det är viktigt att stärka kompetensen hos lärarna för att de ska kunna veta när och hur de använder tekniken. Steinberg (2013) hävdar att utan digital kompetens blir det svårt att dra fördel av den nya tekniken, men läraren behöver inte behärska varje teknik. Han menar att skolan planerar fortbildning enligt kunskapsbristerna hos personalen. Det som är viktigt är hur digitala verktyg kan påverka undervisningens kvalitet.

Kornhall (2014) menar att lärare kan lära sig med, och av, sina kollegor på plats i verksamheten. Han skriver att ”kollegialt lärande är en sammanfattande term för kompetensutveckling där kollegor genom ett strukturerat samarbete tillägnar sig kunskaper i den dagliga verksamheten” (a.a., s. 49). Kollegialt lärande anses vara effektivt för att utveckla lärares lärande och förbättra undervisningen och detta kan leda till ett bättre resultat hos eleverna (a.a.). Kollegialt lärande är enligt Steinberg (2013) viktigt för att utveckla den digitala kompetensen på skolan och läraren bör inventera den kunskap som finns inom kollegiegruppen.

2.7 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras några av tidigare forskning som handlar om tillgång till digitala verktyg, motivation i klassrummet, mål och synliggörande och digitala verktyg i ämnet modersmål.

2.7.1 Tillgång till digitala verktyg

Enligt internationella undersökningar som till exempel *Second Information Technology in Education Study* (SITES) ser lärare positiva känslomässiga resultat med användning av digitala verktyg. Det gäller till exempel ökad motivation men det finns varierande resultat angående IKT:s påverkan på studieresultatet hos eleverna. IKT kan vara värdefullt för lärandeprocessen men inte på varje innehållsområde eller för varje elev (Håkansson & Sundberg, 2012).

Skolverket följer upp IT-användning och IT-kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning vart tredje år (Skolverket, 2016). Vid den senaste IT-uppföljningen som gjordes år 2016 visade den en ökad tillgång till IT-utrustning såsom datorer, surfplattor och dataprojektorer. Tre av fyra gymnasieelever har fått en egen dator eller surfplatta av skolan. Uppföljningen visar också att användningen av IT ökar bland både elever och lärare. I rapporten anges att eleverna använder digitala verktyg främst till att söka information, skriva uppsatser och göra presentationer. Resultatet visar att 61% av gymnasielärare anser att IT i skolan i viss utsträckning är ett betydelsefullt pedagogiskt

verktyg. 59 % av gymnasielärare tycker att IT i viss utsträckning ökar elevernas motivation för skolarbetet medan 72% av lärarna tycker att IT i viss utsträckning stimulerar elevernas lärande. Eleverna upplever inte att deras IT-kompetens har blivit bättre och lärarna uppger att de har ett stort behov av kompetensutveckling inom IT (Skolverket, 2016).

Cowie och Jones (2009) menar att IKT har potential att ändra både hur och vad studenterna lär sig. De menar att tillgång till IKT i sig inte leder till förändringar i undervisning och lärande utan läraren har en central roll i detta. Det är viktigt att läraren har förståelse för IKT:s syfte och värde (a.a.). Håkansson och Sundberg (2012) refererar till forskarna Cowie och Jones som hävdar att lärarna behöver ämneskunskaper vid användning av internet för att kunna utnyttja vad som finns hos olika hemsidor. Dessutom behöver lärarna didaktiska kunskaper för att omvandla materialet från webben till god undervisning.

2.7.2 Motivation

Motivation kan definieras som ”Ett inre tillstånd som väcker, styr och upprätthåller beteenden” (Woolfolk & Karlberg, 2015, s. 411). Enligt Ahl (2004, s. 84) är motivation ”ett socialt konstruerat begrepp, i motsats till den gängse förståelsen att det skulle vara något essentiellt, objektivt existerande fenomen som går att mäta”.

Perry, Tunder och Meyer (2006) har genomfört en studie om motivation i klassrummet. Forskningen visar att klassrumsuppgifterna som stöder elevers motivation bör vara dynamiska. Vidare visar deras forskning att lärare och elever behöver skapa ett klassrumsklimat som uppskattar insatserna och inte straffar eleverna när de gör misstag .

Hugo (2011) redogör för hur skolan ska kunna motivera när ingen motivation finns. Han menar att elevernas motivation kan ökas genom att skapa bra relationer och attityder som påverkar elevernas lärande samt att tro på elevernas förmåga att nå målen. Genom att se ett samband mellan en skoluppgift och världen utanför skolan, kommer inre motivation hos eleverna att påverkas positivt. Han menar vidare att elevernas motivation ökar när de upplever att de lyckats med de uppgifter som passar deras behov. Alla elever inte kan lära sig på samma sätt och läraren kan använda olika metoder och anpassa sin undervisning efter elevernas behov.

Jämterud (2010) skriver om en forskningsöversikt som presenterades av myndigheten för skolutveckling. Den visar att eleverna blir motiverade när de får jobba med moderna

tekniska hjälpmedel som datorer. Modern teknik och digitala resurser kan ge eleverna möjlighet till interaktion som kan höja deras motivation vilket i sin tur kan leda till bättre resultat i lärandet (Jämterud, 2010). Enligt Håkansson och Sundberg (2012) kan IKT bidra till att öka elevernas motivation men det är svårt att hitta belägg för förbättrat studieresultat.

2.7.3 Mål och synliggörande

Hattie (2012, s. 129) skriver följande om feedback:

Feedback is among the most common features of successful teaching and learning [...] To make feedback effective, therefore, teachers must have a good understanding of where the students are, and where they are to the success points, and thus enjoy the fruits of feedback.

Hatties (2012) metastudier visar att det finns större sannolikhet för studenter att nå en högre prestationsnivå när undervisningen och inläringen är synlig. Hattie menar att läraren har djup kunskap och förståelse och kan dra nytta av feedback. Läraren bör veta och kommunicera till eleverna vilka mål de behöver uppnå och ge feedback på vilka strategier som ska användas. Samtidigt ger feedbacken information till lärarna om vilka styrkor och luckor som finns i deras undervisning.

William och Leahy (2015) menar att syftet med att tydliggöra lärandemål och framgångskriterier inte är att hjälpa eleverna att göra aktiviteten utan det är att hjälpa dem att lära sig. Det betyder att om lärare vill få sina elever att lära sig något, är det bästa sättet att engagera dem i aktiviteter med tydlig information om vad som är målet med aktiviteterna.

2.7.4 Digitala verktyg i ämnet modersmål

I en studie gällande användning av digitala verktyg i ämnet modersmål, skriver Min (2017) om användning av digitala verktyg i ämnet kinesiska. Syftet med studien är att ta reda på kinesiska lärares förhållningssätt till digitala verktyg i deras undervisning samt att diskutera kopplingen mellan digitala verktyg och språkinläring. Enligt Min visar resultatet att användning av IT i undervisningen varierar bland lärare. Lärare använder digitala verktyg i olika inlärningsområden med olika metoder. Användningen av digitala verktyg, enligt deltagande lärare, kan motivera eleverna men brist på tid och resurser hindrar lärare från att arbeta mycket med digitala verktyg. Lärare behöver mer utbildning inom IT och pedagogik (a.a.).

I en studie angående det digitala lärandet i ämnet modersmål, undersöker Haydal (2014) hur modersmållärarna förhåller sig till digitala medier. Studien syftar också till att ta reda på hur tekniken fungerar som länderedskap i modersmålsundervisning. Haydal genomförde två observationer och en intervju med en modersmållärare i arabiska. Läraren och eleverna använder digitala verktyg för att presentera, skriva texter, dela dokument, titta på filmer och söka information. Resultatet visar att det bara finns vinster med att arbeta med digital teknik, till exempel att stimulera elevernas motivation och lärande. Läraren skapar positiva lärandesituationer som underlättar inläringen för eleverna.

En annan studie (Abbas, 2016) visar att en digitaliserad modersmålsundervisning kan hjälpa eleverna att snabbt nå lärandemålen. Undervisningen blir mer varierad med hjälp av PowerPoint, Smart Boards, Internet och olika appar/inläringsspel. Vidare visar studien att undervisningen blir lättåtkomlig då man på ett enkelt sätt kan komma åt uppgifterna. Eleverna blir mer motiverade och de upplever att undervisningen blir roligare med nya utmaningar (a.a.).

En tidigare studie (Al-Botani & Dawood, 2018) visar att användning av digitala verktyg stimulerar motivationen i ämnet modersmål. De flesta av eleverna i studien använder digitala verktyg för att skriva uppsatser. Vidare visar studien att eleverna tyckte att de digitala verktygen är ett hjälpmedel för lärande och hjälper dem att utvecklas i ämnet modersmål.

2.8 Teoretisk bakgrund - Sociokulturellt perspektiv

I studien använder vi oss av sociokulturell teori eftersom kommunikation och språk spelar en central roll i det sociokulturella perspektivet (Nilholm, 2016).

Vygotskijs arbeten inom lärande och utveckling har gett upphov till det sociokulturella perspektivet (Säljö, 2014). Det sociokulturella perspektivet utvecklades under 1920-talet men under 1980- och 1990-talen, ökade intresset för den sociokulturella traditionen i Sverige eftersom samhället blev mer mångkulturellt och globaliserat och detta ledde till ökade skillnader i kunskaper och värderingar. Dessutom gav utvecklingen i medierna möjligheter att utveckla kunskaper och färdigheter. Det sociokulturella perspektivet bearbetar olika frågor, bland annat vilka de viktiga baskunskaperna är och hur skolan kan överbrygga mellan olika kulturer i en sådan värld (Säljö, 2014). Vygotskij (1999, s. 38) skriver att ”Språket är framför allt ett medel för social samvaro, ett medel för utsagor och

förståelse”. Han menar att språket har den kommunikativa funktionen och den intellektuella funktionen, funktionen av tänkande. Kommunikation är språkets primära funktion enligt Vygotskij (1999).

Ett begrepp inom det sociokulturella perspektivet är den proximala utvecklingszonen (Zone of Proximal Development). Vygotskij (1978, s. 90) skriver följande gällande detta begrepp:

Properly organized learning results in mental development and sets in motion a variety of development processes that would be impossible apart from learning. [...] The development process lags behind the learning process; this sequence then results in zones of proximal development.

Vygotskij (refererad i Säljö, 2014) menar att i den närmaste proximala utvecklingszonen anses lärandet som en ständigt pågående process. Om man kan behärska en färdighet kan man också behärska något nytt. Inledningsvis kan läraren eller en mer kunnig person ge stöd till den lärande för att kunna klara av en färdighet men efteråt kan den lärande genomföra arbetet på egen hand. Med detta sociokulturella perspektivet kan man se på samspel och lärande (Säljö, 2014). Digitala verktyg i undervisningen kan ses som redskap som kan främja elevernas lärande med lärarens stöd.

Säljö (2014) menar att begreppet mediering (förmedling) är ett av de grundläggande begreppen i den sociokulturella teorin. Han menar att mediering avser att ”människor använder redskap eller verktyg när vi förstår vår omvärld och agerar i den” (a.a., s. 298). Enligt Vygotskij (refererad i Säljö, 2014) använder människan två olika slags redskap: språkliga och materiella. Det språkliga redskapet är människans viktigaste redskap och det används för att tänka och kommunicera med. Säljö (2014) menar att språket är ett medierande redskap men mediering sker också genom materiella redskap till exempel tangentbord för att skriva på. Vi har tillgång till andra kompletterande medierande redskap. Vi kan uttrycka oss genom att använda exempelvis bilder på nya sätt med hjälp av den digitala tekniken. Genom att utnyttja medierande redskap kan lärare ge eleverna stöttning i sitt lärande för att komma vidare och utvecklas i ämnet modersmål.

Håkansson och Sundberg (2012, s. 247) menar att ”Läromedel inte bara är stoff som ska förmedlas, utan de får särskilda innebörder i olika kulturella sammanhang, som till exempel i skolan”. De menar att de redskap som används i skolan, som exempelvis datorer, bandspelare och läroböcker påverkar hur omvärlden uppfattas.

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med studien är att ge en bild av hur modersmåslärare förhåller sig till digitala verktyg i modersmålsundervisningen samt vilka möjligheter och hinder modersmåslärare ser med de digitala verktygen.

Frågeställningarna är följande:

- Hur använder modersmåslärare digitala verktyg i undervisningen?
- Vilka möjligheter/hinder ser modersmåslärare med användning av digitala verktyg i undervisningen?

4 METOD

Här presenteras val av metod, urval, genomförande, databearbetning och etiska överväganden.

4.1 Val av metod

För att besvara frågeställningarna användes en kvalitativ intervju som redskap vid datainsamlingen. En kvalitativ intervju liknar enligt Dimenäs (2007) till formen ett vanligt samtal, men skillnaden mellan dem är att intervjun har ett bestämt fokus. Den kvalitativa intervjun handlar om att intervjua någon som har erfarenhet av ämnet eller området som intervjun ska behandla för att ta reda på hur människor tänker. Samtidigt har lärare stor glädje av att veta hur andra lärare ser på innehåll och metoder i deras undervisning (a.a.). Syftet med den kvalitativa intervjun är att förstå ämnen ur den intervjuades perspektiv genom att uppmuntra respondenten att beskriva vad hon upplever och hur hon agerar (Kvale & Brinkmann, 2014).

Genom omsorgsfullt ställda frågor och lyhört lyssnande kan intervjuaren skaffa sig prövade kunskaper (Kvale & Brinkmann, 2014). En intervjuguide (bilaga 2) skapades för att intervjun ska ha en struktur och ett syfte. Intervjuguiden är ett manus som strukturerar intervjuens förlopp enligt Kvale och Brinkmann.

4.2 Urval

Respondenterna som intervjuades är verksamma som modersmåslärare och de arbetar i samma kommun. Alla respondenter arbetar med gymnasieelever på olika gymnasieskolor och använder digitala verktyg i undervisningen. Antalet lärare som deltog i studien var nio modersmåslärare. Tabell 1 visar respondenternas benämningar i studien och deras motsvarande modersmål. Respondenterna har arbetat som modersmåslärare mellan 2-24 år.

Tabell 1: Lärarnas benämningar och deras motsvarande språk.

Respondenterna	Lärare 1	Lärare 2	Lärare 3	Lärare 4	Lärare 5	Lärare 6	Lärare 7	Lärare 8	Lärare 9
Modersmål	Engelska	Armeniska	Finska	Somaliska	Grekiska	Dari	Arabiska	Serbiska	Assyriska

4.3 Genomförande

Studiens frågeställningar var utgångspunkten för intervjufrågorna. Respondenterna tillfrågades muntligt om delaktighet i studien. Dessutom skickades ett missivbrev (bilaga 1) via e-post för att förtydliga. Respondenterna intervjuades en och en på sin arbetsplats. Plats och tid för intervjuerna valdes efter respondenternas önskemål för att de skulle känna sig trygga under intervjun. Det är viktigt att genomföra intervjun på en lugn plats utan att störa den intervjuade (Dimenäs, 2007). Intervjuerna spelades in på mobiltelefon för att få med allt vad respondenterna sa. Dimenäs (2007) menar att inspelning av intervjun förbättrar studiens reliabilitet. Att spela in intervjun ger intervjuaren frihet att fokusera på ämnet i intervjun (Kvale & Brinkmann, 2014). Varje intervju pågick mellan 30 och 45 minuter.

4.4 Databearbetning

Intervjuerna transkriberades och dokumenterades i ett Worddokument. Detta material har sammanställts och analyserats. Kvale och Brinkmann (2014) menar att intervjusamtalet omvandlas till skriven text som blir inledningen till en analytisk process. Analysen av resultatet i denna studie utgick från studiens frågeställningar och studiens teoretiska del för att ge svar på frågeställningarna. Resultatet kategoriserades i rubriker och underrubriker utifrån frågeställningarna och intervjufrågorna som innefattar arbetssätt, lärande, motivation och digital kompetens.

4.5 Etiska överväganden

Vid genomförande av en studie ska man ta hänsyn till fyra krav för att skydda individen: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2002). I denna studie informerades respondenterna om syftet med studien och att intervjun skulle spelas in på mobiltelefon. Dessutom informerades respondenterna om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst kan avbryta intervjun. När det gäller konfidentialitetskravet innehåller studien inte lärarens namn utan lärarna tilldelades en siffra. Det inspelade materialet kommer att raderas efter att studien examinerats. All information om respondenterna i denna studie ska användas endast för forskningssyfte.

5 RESULTAT

Här presenteras resultatet utifrån de nio intervjuer som genomförts. Resultatet ger svar för varje frågeställning i studien. Lärarna i intervjuerna benämns som lärare 1, lärare 2 etc.

5.1 Hur använder modersmåslärare digitala verktyg i undervisningen?

Nedan presenteras hur respondenterna i studien har beskrivit sina arbetssätt i modersmålsundervisningen.

5.1.1 Hur ofta lärare använder digitala verktyg

Insamlade data från intervjuerna visar att användandet av digitala verktyg skiljer sig mellan modersmåslärare när det gäller hur ofta de använder de digitala verktygen. Lärarna 1, 2, 3, 7, 9 använder digitala verktyg varje gång de undervisar, medan lärare 4, 5, 6 och 8 använder dem delvis i sin undervisning. Lärare 3 säger att ”Jag använder digitala verktygen varje dag och jag kör med dator till alla gymnasieelever”. Lärare 2, 6 och 8 menar att de kompletterar sin undervisning med hjälp av digitala verktyg. Lärare 8 säger att ”Jag har en text som grundtext från ett läromedel och sen kompletterar jag med hjälp av digitala verktyg”.

5.1.2 Digitala verktyg i undervisningen

Respondenterna använder olika digitala verktyg i sin undervisning. Samtliga intervjuade modersmåslärare använder dator, mobil, lärplattformen Vklass, YouTube, Word och PowerPoint. De använder också Kahoot som är ett webbaserat verktyg.

Lärare 1 använder ganska mycket Google Drive som är en molntjänst för att skapa och dela filer. Lärare 4 nämner att ”Ibland brukar jag översätta filmer till somaliska genom ett program för redigering som heter Final Cut, där kan jag lägga min röst för att översätta”. Han använder också Padlet som är en digital anslagstavla.

Tjänsten Urkund används av lärare 1, 2 och 3 för att kontrollera elevernas uppsatser. Lärare 1 menar att ”Man kan lägga in uppsatser till Urkund i Vklass för att visa eleverna hur mycket de har tagit från webben och hur mycket som är deras eget arbete”.

Lärare 5 använder en webbsida som heter Filologika.gr där finns allting som har med språk att göra. Lärare 3 använder en webbsida som tillhör finsk tv som är riktad mot gymnasieelever. Lärare 7 använder verktyget Inläsningstjänst.

Lärare 2 säger att:

Vi använder ibland ett program för att skapa texter men jag känner mig bekväm med Word. Jag försöker undvika att använda för mycket från webbsidor för att jag måste vara säker att min källa är trovärdig.

5.1.3 Lärarnas arbetssätt och möjligheter för elevernas utveckling

Respondenterna använder digitala verktyg för att ge eleverna möjlighet att utvecklas i ämnet modersmål inom olika områden till exempel läsförståelse, hörförståelse, att söka information och skriva uppsatser.

Läsa och lyssna

Lärare 2, 4 och 6 säger att de brukar söka digitala böcker på nätet och hjälpa eleverna att läsa dem. Enligt lärare 2 finns det webbsidor där man kan ha stavningskontroll, få orden upplästa, hitta fel och rätta till dem.

Samtliga respondenter använder digitala verktyg, till exempel YouTube, för att titta och lyssna på filmer och sen återberätta, skriva och diskutera. Lärare 1 säger att ”Jag använder Ted Talks videoklipp ganska mycket för att det är väldigt känt på engelska”. Både lärare 2 och lärare 8 brukar skicka länkar på filmer via mejl eller mobilen för att eleverna ska kolla på filmerna hemma och inte slösa undervisningstid. Lärare 8 berättar att ”När det gäller hörförståelse, försöker jag utveckla undervisningen med ljudböcker”. Lärare 9 använder sagor och sånger som passar gymnasieelever.

Att skriva

Alla respondenter menar att eleverna skriver texter och presentationer med hjälp av digitala verktyg. Lärare 7 hävdar att ”Jag kräver att eleverna skriver på dator med tio fingrar. Det är viktigt inte bara i modersmål utan för andra ämne och i framtiden”. Lärare 3 menar att hon väljer vad som är bekvämt för eleverna. Hon anser att dator är ett jättebra hjälpmedel, speciellt för elever som har läs- och skrivsvårigheter. Det finns program där eleverna kan diktera sin text. Lärare 2 och lärare 8 anser att, när man använder digitala verktyg för att skriva, kan det ibland vara ett problem. De menar att om man skriver på datorn glömmer man handstilen. Eleverna vill gärna skriva på datorn för att det är snabbare och det finns verktyg för att rätta felen automatiskt.

Söka information

Samtliga respondenter låter sina elever söka information på nätet. Lärare 5 och lärare 6 menar att det är viktigt och nyttigt för eleverna att använda sina datorer eller iPad för att

söka information. Eleverna väljer material från olika källor och jämför dem, sen diskuterar de i grupper om vilken källa som är lämplig att använda. Lärare 6 säger att hon ger uppdrag till eleverna att göra Powerpointpresentation om till exempel en känd person och en stad. Eleverna ska söka information på webben. Sen får de kombinera text från läraren med det material de fick tag på digitalt för att göra en Powerpointpresentation. Lärare 2 menar att först och främst är det böckerna som är grunden, därefter kommer kompletterande material från nätet. Lärare 4 säger att:

När vi tittar på en film som har många olika delar, eleverna kan utveckla deras hörförståelse först och de kan också utveckla deras förståelse av vad handlar om filmen. Sen skriver de sammanfattning om filmen och diskuterar om filmen muntligt. På det sättet är eleverna alltid deltar i undervisningen. Eleverna skriver insändare i datorn och skicka till mig via mejl.

Lärare 3 anser att man inte behöver ha allt utskrivet på papper. Hon säger att ”Även om jag har böcker, så scannar jag in uppgifter och skickar till eleverna för att jag vill att de inte ha den på papper”. Hon brukar lägga uppgifterna i Vklass eller skicka dem via mejl. Hon menar att alla elever vill behålla allt på datorn.

Lärare 6 har en Whatsapp-grupp och alla elever är med i gruppen. Hon väljer artiklar från webben. Hon skickar en artikel till eleverna för att läsa den och översätta till svenska. Sedan skriver de några frågor om artikeln och nästa lektion diskuterar de om artikeln.

5.1.4 Formativt arbete med digitala verktyg

Respondenterna i studien förklarar lärandemål och ger muntlig återkoppling till eleverna. De flesta av respondenterna använder Vklass för att lägga upp dokument som lärandemål och kunskapskrav. Lärare 3 uppger att hon visade lärandemål digitalt till eleverna men de tyckte att det var svårt att förstå, då förklarade hon lärandemålen muntligt. Lärare 1, 4, 5, 6 och 7 menar att man kan göra en matris i Vklass och beskriva där vad eleverna har gjort och vilka mål de har uppnått. Lärare 1 anser att det är viktigt att det blir synligt lärande i modersmål som i andra ämnen. Lärare 9 säger att ”Det digitala verktyget är en tillgänglig resurs i mina lektioner vid behovet”. Lärare 5 och 7 arbetar temamässigt enligt centralt innehåll i kursplanen.

När det gäller återkoppling ger respondenterna muntlig och skriftlig återkoppling till eleverna. De flesta gör det skriftligt på papper. Lärarna 1 och 7 brukar skriva kommentarer till eleverna digitalt i dokumentet. Lärare 2 menar att eleverna vet om målen från början. Hon brukar markera de uppnådda målen så att eleverna vet var de ligger.

Lärare 3 tycker att ”Digitala verktyg gör kommunikation mer enklare”. Hon menar att kommunikation mellan lektionerna sker via Vklass, mejl och telefon.

5.1.5 Att välja digitala läromedel

Alla respondenter granskar information som finns på webben. Lärare 2, 4 och 7 menar att av det läromaterial som finns på webben väljer de väldigt noga för att det finns mycket information som saknar författare. De anser att vem som helst kan skriva vad som helst på nätet. Lärare 9 anser att läromaterialet ska matcha elevernas behov, färdigheter och de ska uppfylla kunskapskravet.

Lärare 3 beskriver hur hon väljer digitala läromaterial:

Jag kollar först om det finns något som jag tycker är intresserat eller som passar med det som vi jobbar. Sen får eleverna prova det och ge sina åsikter om någon tycker att det funkar [...] När eleverna vill skriva en uppsats, kommer de välja material själv från webben och jag kommer granska källorna.

Lärare 5 använder läromaterial från hemlandets utbildningsdepartement som upplevs som en pålitlig källa. Han säger att:

Jag letar på de information som finns på departementet i Grekland. Vi har en grupp i Grekland som skickar materialet till alla länder och jag har mest därifrån. Man kan inte använda precis som det är, men man kan anpassa det med elevernas behov.

Respondenterna tycker att eleverna måste veta vad källkritik är för att kunna välja och använda olika källor. Lärare 8 säger att ”En bit som man måste förstärka på sitt modersmål, det är källkritik, att de ska vara kritiska och känna igen vilka sidor är relevanta för att skriva uppsats”.

5.2 Vilka möjligheter ser modersmåls lärare med användning av digitala verktyg i undervisningen?

Samtliga respondenter tycker att möjligheterna med digitala verktyg är många och eleverna är väldigt vana att använda dem.

Lärare 7 säger att:

Möjligheterna är stora för att dagens ungdomar är vana vid de digitala verktygen och känner sig bekväma att använda dem dessutom har gymnasieeleverna en lånedator att använda i skolan och hemma.

Lärare 1 anser att möjligheterna är många men hon tycker också att det är viktigt att man jobbar med penna och papper. Lärare 3 tycker att eleverna kan skriva uppsats och kan göra om den till presentation med olika verktyg samt att detta kan väcka ett större intresse hos eleverna. Lärare 4 säger att ”Jag kan använda digitala verktyg lätt som plätt. Vi har många pedagogiska material som kan användas i undervisningen”.

Enligt lärare 5 finns det många möjligheter. Man kan plocka fram information och använda den snabbt. Lärare 6 och 7 tycker att möjligheterna är många men inte alltid den kvalitet som man vill. Man måste skapa möjligheter själv för att anpassa efter varje elevens behov. Lärare 8 anser att man kan anpassa elevernas språknivå med hjälp av digitala verktyg.

Lärare 2 har en synpunkt kring möjligheter med användning av digitala verktyg:

Jag tycker att lärarens roll försvinner lite i taget för att nu i tiden kan man hitta information från var som helst. Man kan även hitta gratis kurser och online böcker. Om eleven är lite nyfiken så kan han klara sig utan lärare för gymnasienivå. Det betyder inte att jag klagat för att lärarens roll är inte lika viktig än förut men jag tycker att det är en möjlighet för var och en att välja sin väg och försöka själv.

5.2.1 Att lära sig med digitala verktyg

De flesta av respondenterna tycker att användning av digitala verktyg ökar elevernas lärande i ämnet modersmål.

Lärare 3 tycker att användningen av digitala verktygen ger eleverna djupare lärande.

Hon säger att:

Jag tycker att det blir ett djupare lärande. Eleverna måste lära sig och se vad man hittar rätt källorna. De tänker och värderar, är det här en rätt källa? På det här sättet, tycker jag de lär sig på ett djupare plan.

Lärare 2 betonar vikten av digitala verktyg i elevernas lärande:

Ja, jag tycker absolut att användning av digitala verktyg ökar elevernas lärande. Var och en har sin mobil. De är vana att använda mobilen och dator för att göra sina läxor. De kan hitta extra information och utveckla sig själva. Men betyget ska inte påverkas för att om man känner sig bekväm att skriva med hand, behöver man inte skriva på datorn och det får man göra. Det är bara ett område som kan påverkas, till exempel enligt skolverket ska eleverna kunna använda olika källor.

Lärare 4 tror att användning av digitala verktyg ökar elevernas lärande på olika sätt till exempel att utveckla elevernas förståelse och tanke. Lärare 9 tycker också att användning av digitala verktyg ökar elevernas lärande. Han uttrycker sig på följande sätt:

Ja, användning av digitala verktyg ökar elevernas lärande genom att få möjlighet och välja mellan ett stort flöde av möjligheter och kunskaper det som eleverna behöver ha här och nu.

Lärare 5 instämmer helt att användning av digitala verktyg påverkar elevernas lärande. Han tycker att de påverkar elevernas resultat. Han säger att ” Det är som extra träning att tänka och analysera texten. Eleverna lär sig att tänka rätt oavsett om det är svenska, grekiska, tyska eller vilket språk som helst”. Han menar att eftersom eleverna använder digitala verktyg i alla ämnen, då är det viktigt att modersmålsundervisningen måste hänga med.

Lärare 1 anser att hon inte är säker på att användandet av digitala verktyg ökar elevernas lärande. Hon säger att ”Jag kan inte säga om det påverkar positivt eller negativt för att vi använder väldigt mycket digitalt. Jag är inte säker att det ökar elevernas lärande”.

Lärare 6 tycker att digitala verktyg kan öka elevernas lärande. Hon säger att:

Jag tycker att det påverkar elevernas lärande, men hur mycket, man måste titta på resultatet. Hur lärande går, det ska man fråga eleverna själva. Man kan inte säga direkt, men absolut de kan öka elevernas lärande.

Lärare 7 tycker att digitala verktyg ökar elevernas lärande och gör undervisningen väldigt varierande. Hon säger att: ” Eleverna lär sig genom olika sinnen för att de läser, lyssnar, diskuterar och skriver”. Hon anser att Kahoot är ett jättebra verktyg för att eleverna ska lära sig. Hon menar att lärande händer direkt. Lärare 8 säger att:

Självklart, att det ökar elevernas lärande. De bjuder mycket möjligheter, man hittar fakta och information snabbare. Jag tycker att användning av digitala verktyg påverkar elevernas resultat. De gör bara ett plus.

5.2.2 Digitala verktyg och motivation

Alla respondenter tycker att digitala verktyg stimulerar elevernas motivation. Eleverna blir motiverade och väldigt intresserade när de jobbar digitalt. Lärare 1 upplever att eleverna tycker om att använda digitala verktyg i undervisningen. Lärare 3 anser eleverna tycker att det blir roligare att jobba, att de blir mer engagerade. Lärare 4 anger Kahoot som exempel. Han menar att eleverna tycker att de spelar och att de är jätteintresserade

av att jobba med Kahoot. Lärare 9 säger att ”Det digitala verktyget med sitt breda intervall uppväcker elevernas intresse och lust och gör undervisning roligare”.

Lärare 5 tycker också att digitala verktyg i undervisningen stimulerar elevernas motivation. Han säger att ”Absolut, digitala världen är elevernas sätt att ha variation i undervisningen, annars blir det tråkigt att de har bara en bok och jobba med”.

Lärare 6 säger att ”Att använda digitala verktyg och variera lektionen är ett bra sätt att göra lärandet roligare och lättare för eleverna”. Lärare 8 och 2 tycker att det stimulerar elevernas motivation för att de är vana vid digitala verktyg i sin vardag. De menar att eleverna använder mobilen mycket, som att kommunicera med sina kompisar. De har allting i ett verktyg.

5.3 Vilka hinder ser modersmåslärare med användning av digitala verktyg i undervisningen?

De flesta av respondenterna anser att det finns hinder med användning av digitala verktyg. De tycker att det inte alltid är korrekt information som ligger på nätet. Källorna är inte alltid trovärdiga.

Lärare 7 tycker att utmaningen är att hitta trovärdigt, tydligt och relevant material. En annan utmaning är att lära eleverna hur de söker information på Internet. De har inte tålamod att söka flera källor och nöjer sig oftast med bara Wikipedia. Hon tycker att det är svårt för eleverna att använda det arabiska tangentbordet. Hon säger att:

Eleverna kan inte det arabiska tangentbordet och tycker att det är svårt att lära sig detta. Jag köper arabiska tangentbordslayout klistermärken från hemlandet och dela ut dem till mina elever varje år och vi tränar mycket att skriva på datorn.

Lärare 3 säger att ”Ett stort hinder för mig är att licenserna till program som ligger online och att kunna använda i min undervisning är dyra”. Lärare 4 anger att några av eleverna är nyanlända och det är svårt för dem att jobba med datorer. Lärare 1 tycker att det finns inga hinder på engelska. Både lärare 3, 6 och 9 anser att tiden inte räcker till att hitta och granska mycket material från webben. Lärare 9 säger att ”Som ambulerande lärare har man inte tillräcklig tid att använda jämt de digitala verktygen”.

Lärare 5 anser att ett hinder med de digitala verktygen är att man själv måste komma till en nivå och bli duktig på att hitta rätt information. Han menar att det är viktigt att vara objektiv och inte subjektiv för att det inte ska ske någon missuppfattning. Då skriver man

felaktig information som finns på webben. Lärare 6 säger att man inte kan använda alla material direkt eftersom det inte är tillåtit att ladda ner dem. Lärare 8 säger att:

Den enda hinder att jag kan se, är att man inte fastnar i den digitala helt och hållet, att man glömmer bort det traditionella. Man måste kombinera båda två sätten, vilket innebär att eleverna kan skriva med hand på pappret, samt att de ska vara kunniga att använda digitala verktyg.

5.3.1 Digital kompetens

Lärare 3, 4, 5, 7, 8 och 9 har genomgått utbildning inom användning av digitala verktyg, medan de andra inte har fått några sådana utbildningar.

Lärare 7, 8 och 9 har genomgått en utbildning som heter PIM. Lärare 7 säger att:

PIM var det bästa kompetensutveckling som vi fått om användning av digitala verktyg för att det var väldigt omfattande. Allt jag jobbar med nu är tack vare den PIM-utbildningen. Jag önskar att få en liknande kompetensutveckling.

Lärarna 1, 2 och 6 har inte fått utbildning inom digitala verktyg. Lärare 2 säger att ”Jag har inte fått utbildning inom digitala verktyg men jag har utbildat mig själv genom att använda programmen hela mitt liv”.

Alla respondenter tycker att de behöver kompetensutveckling inom digitala verktyg. Lärare 3 säger att:

Jag är utbildad IKT – lärare och jag har en ganska hög utbildning om just digitala verktyg inom undervisning, men det kommer hela tiden nytt och utvecklas. För min del nya kurser inom IT, ja tack gärna.

När det gäller kollegialt lärande anger lärarna att de lär sig av sina kollegor. De utbyter erfarenheter inom arbetslagen. Lärare 7 säger att:

Jag lär mig av mina kollegor i arbetslaget. Det är mycket samarbete och utbyte av information och erfarenheter. Man lär sig alltid något nytt när man pratar med sina kollegor. Man tar till sig av andra och det viktigaste man ber om hjälp.

Lärare 3 försöker lära sina kollegor så att alla kan få nytta av de IT kunskaper som hon har. Hon menar att om hon kan lära någon något, kanske den kan lära henne något på vägen.

5.4 Resultatsammanfattning

När det gäller hur modersmåslärare använder digitala verktyg i undervisningen visar resultatet att användandet av digitala verktyg skiljer sig mellan respondenterna. Drygt hälften av respondenterna använder digitala verktyg varje gång de undervisar. Samtliga respondenterna använder dator, mobil, lärplattformen Vklass, Word och PowerPoint. De använder olika digitala verktyg inom olika lärområden till exempel läsförståelse, hörförståelse, att söka information och skriva uppsatser för att ge eleverna möjlighet att utvecklas i ämnet modersmål. Med hjälp av digitala verktyg skickas och tas olika dokument emot till exempel uppgifter och artiklar. De använder olika webbplatser som YouTube för att titta på filmer under lektionen eller hemma. De flesta av respondenterna förklarar lärandemål och ger återkoppling digitalt till sina elever. Samtliga respondenter granskar noga informationen som finns på webben och de tycker att källkritik är viktigt för att eleverna kunna använda olika källor.

När det gäller vilka möjligheter och hinder som modersmåslärare ser med användning av digitala verktyg visar resultatet att de modersmåslärare som deltog i studien anser att möjligheterna med digitala verktyg är stora. De flesta tycker att användning av digitala verktyg ökar elevernas lärande eftersom eleverna kan lära sig och tänka på ett djupare sätt, hitta extra information och utveckla sig. Respondenterna tycker att digitala verktyg stimulerar elevernas motivation och de anser att eleverna blir mer engagerade. Hinder med användning av digitala verktyg, enligt respondenterna, är att källorna på nätet inte alltid är tillförlitliga. Ett annat hinder är planeringstiden som inte räcker för att hitta och granska material från nätet som passar bra till kursplanens innehåll. De flesta modersmåslärare har fått utbildning inom användning av digitala verktyg. De tycker att kollegialt lärande är viktigt och de lär sig av sina kollegor. Samtliga respondenter anser att de behöver mer kompetensutveckling inom digitala verktyg.

6 DISKUSSION

I detta avsnittet presenteras metoddiskussion, resultatdiskussion samt avslutningsvis slutsats och förslag till vidare forskning.

6.1 Metoddiskussion

I denna undersökning som handlar om användning av digitala verktyg i modersmålsundervisningen användes en kvalitativ metod i form av intervju. Detta redskap valdes eftersom det skulle göra det möjligt att få utförliga svar från de intervjuade om deras åsikter gällande studiens frågor. Genom intervjun konstrueras kunskap i interaktionen mellan intervjuaren och respondenten (Kvale & Brinkmann, 2014). Den kvalitativa intervjun hjälpte att få mer kunskap om undervisning genom att få veta vad andra modersmåls lärare tycker och hur de använder sig av digitala verktyg i undervisningen.

Alla modersmåls lärare i studien arbetar i samma kommun och de arbetar i många olika skolor. Modersmåls lärarna var samarbetsvilliga och positiva till att delta i studien. Respondenterna fick välja plats och tid för intervjuerna för att de skulle kunna känna sig trygga och bekväma under intervjun. Enligt Dimenäs (2007) bör intervjun genomföras på en lugn plats utan att störa den intervjuade.

Som nämndes i metodavsnittet, genom att ställa intervjufrågorna omsorgsfullt, kan man skaffa sig prövade kunskaper (Kvale & Brinkmann, 2014). Frågorna sammanställdes och delades in dem i olika kategorier för att få svar på studiens frågeställningar. Dessutom valdes det att skriva frågor som skulle vara tydliga och enkla för respondenterna att förstå. Utifrån dessa frågor kan man sedan samtala på djupet för att nå fram till den intervjuades upplevelser. Under intervjuerna ställdes följdfrågor om hur lärarna upplever att användningen av digitala verktyg påverkar elevernas resultat samt det kollegiala lärandet. Alla modersmåls lärare visade en öppenhet och svarade på alla frågorna.

I denna studie valdes att intervjua nio modersmåls lärare eftersom vi inte hade tillräckligt med tid att genomföra fler intervjuer. Vi tycker att det skulle vara bättre om antalet respondenterna var mer än nio. Kvale och Brinkmann (2014) menar att man kan intervjua så många personer som behövs för att skaffa sig den kunskap som man behöver.

Att intervjuaren ställer ledande frågor kan vara ett problem vid intervjuer enligt Dimenäs (2007). Vi försökte undvika att ställa ledande frågor för att inte påverka respondenternas svar och låta dem berätta sina egna erfarenheter.

6.2 Resultatdiskussion

Studiens resultat ger en bild av hur modersmåslärare använder digitala verktyg i undervisningen samt vilka möjligheter/hinder modersmåslärare ser med de digitala verktygen.

6.2.1 Lärares förhållningssätt till digitala verktyg

Resultatet visar att de flesta av respondenterna använder digitala verktyg varje gång de undervisar och att de använder olika digitala verktyg i undervisningen. Vissa lärare använder inte datorerna i någon större utsträckning i sin undervisning. De har angett olika anledningar till detta, till exempel att de inte har tillräckligt med tid eller att de har nyanlända elever som är inte vana att använda datorer.

I bakgrunden nämndes det sociokulturella perspektivet, där Vygotskij menar att man använder språkiga och materiella redskap eller verktyg för att tänka och kommunicera (Säljö, 2014). Den närmaste proximala utvecklingszonen spelar en viktig roll inom det sociokulturella perspektivet. Läraren hjälper den lärande så att den sistnämnda kan klara sig (a.a.). Respondenterna i studien utnyttjar redskap för att ge sina elever stöd i sitt modersmåslärande i enlighet med deras förutsättning och behov. Genom att utnyttja digitala verktyg kan lärare kommunicera med sina elever och ge dem stöttning i sitt lärande i ämnet modersmål.

Skolverkets (2016) undersökning visar att eleverna använder digitala verktyg främst till att söka information, skriva uppsatser och göra presentationer. Studiens resultat visar att digitala verktyg används mest av eleverna för att skriva sina uppsatser, presentationer och söka information på nätet. Detta stämmer överens med en tidigare studie (Al-Botani & Dawood, 2018) som visar att de flesta av eleverna som deltog i undersökningen använder digitala verktyg för att skriva uppsatser. Eleverna tycker att de har fler möjligheter att lära sig när de söker information på nätet (a.a.).

Arbetsätt varierar mellan lärarna som deltog i studien. Lärarna har också olika synpunkter kring användningen av digitala verktyg vilket även överensstämmer med Mins (2017) studie som visar att användning av IT i undervisningen varierar bland lärare. Antal år som respondenterna har arbetat som modersmåslärare spelar ingen roll när det

gäller arbetssättet eftersom vissa respondenter inte har arbetat så länge men ändå har goda kunskaper om användning av digitala verktyg.

Läraren bör kommunicera till eleverna vilka lärandemål som de behöver uppnå och ge feedback på vilka strategier som ska användas för att tydliggöra lärandemål, synliggöra lärande och ge återkoppling (Hattie, 2012; Wiliam & Leahy, 2015). Förklaringar av lärandemål och återkoppling ges muntligt av samtliga respondenter i studien. De flesta av respondenterna förklarar lärandemål och ger återkopplingen digitalt till eleverna genom Vklass. Där beskriver de vad eleverna har gjort och vilka mål de har uppnått.

Enligt Skolverket (2018a) ska eleverna ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till digital teknik och att granska information. Alla modersmåls lärare som deltog i studien granskar informationen som finns på webben eftersom det finns många källor som är otillförlitliga. Lärarna tycker att källkritik är viktigt och eleverna bör ges möjlighet att lära sig hur man kritiskt värderar information från olika källor.

6.2.2 Möjligheter med användning av digitala verktyg

Möjligheterna med användning av digitala verktyg är stora enligt respondenterna för att eleverna är vana att använda dem samt att gymnasieelever har en lånedator att använda i skolan och hemma. Det finns pedagogiska material på nätet och man kan plocka fram information för att använda i undervisningen. Några av respondenterna tycker att det är viktigt att eleverna jobbar med penna och papper för att kombinera det traditionella och digitala sättet. Det är viktigt att läraren använder digitala verktyg på ett effektivt sätt för att god undervisning ska kunna åstadkommas.

När det gäller hur digitala verktyg påverkar elevernas lärande påpekar Skolverket (2017) att digitala verktyg är viktiga medel för elevers lärande och kunskapsutveckling. I avsnittet tidigare forskning visar undersökningen SITES att IKT kan vara värdefullt för lärandeprocessen men inte på varje innehållsområde, eller för varje elev (Håkansson & Sundberg, 2012). I denna studie tycker de flesta av respondenterna att användning av digitala verktyg ökar elevernas lärande i ämnet modersmål. En del av respondenterna tycker att digitala verktyg påverkar resultat positivt medan en respondent tycker att de påverkar bara ett innehållsområde. Enligt forskning (Håkansson & Sundberg, 2012) finns det varierande resultat angående IKT:s påverkan på studieresultatet hos eleverna. Respondenterna använder inte enbart digitala verktyg i sin undervisning; de kombinerar

digitala verktyg med andra läromedel till exempel böcker. Därmed hjälper både de digitala verktygen och de traditionella läromedlen eleverna att uppfylla lärandemålen.

Forskning visar att IKT kan förbättra elevernas lärande genom positiv inverkan på elevernas motivation och engagemang (Cowie och Jones, 2009). Elevernas motivation ökar när de upplever att de lyckats med de uppgifter som passar deras behov (Hugo, 2011). Alla respondenter i denna studie tycker att digitala verktyg stimulerar elevernas motivation för att de anser att eleverna blir motiverade och väldigt intresserade när de jobbar digitalt. Resultatet från tidigare studier (Haydal, 2014; Al-Botani & Dawood, 2018) visade också att arbete med digital teknik stimulerar elevernas motivation, lärande och positiva lärandesituationer som skapas av läraren underlättar inläringen för eleverna. Ämnet modersmål är ej ett obligatoriskt ämne, därför försöker modersmållärare hela tiden att öka elevernas engagemang och att stimulera deras motivation. Användandet av digitala verktyg kan vara ett sätt att öka elevernas intresse för ämnet modersmål.

6.2.3 Hinder med användning av digitala verktyg

När det gäller hinder i användningen av digitala verktyg tycker respondenterna att källorna från nätet kan vara otillförlitliga. Därför hjälper respondenterna i studien sina elever att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till digital teknik enligt läroplanen för gymnasieskola (Skolverket, 2018a). Ett annat hinder som respondenterna har nämnt är planeringstid och lektionstid. Modersmållärarna uppger att de inte alltid har tillräckligt med tid för att hitta material från webben samt att använda digitala verktyg. Detta beror på att de flesta modersmållärare ambulerar mellan olika skolor samt att lektionstiden bara är en timme per vecka.

De flesta av respondenterna anger att de har fått utbildning inom digitala verktyg. Vissa gick utbildningsprogrammet PIM. PIM-utbildningen, som genomfördes av Myndigheten för skolutveckling hjälpte till mycket att främja utveckling och användning av IT i skolan (Jämterud, 2010). Enligt styrdokument (Skolverket, 2018a) ska skolan bidra till att utveckla elevernas digitala kompetens. Läraren behöver också utveckla sin digitala kompetens för att de ska kunna veta när och hur de använder tekniken (Kornhall, 2014). Alla respondenter i studien tycker att de behöver kompetensutveckling inom digitala verktyg som ska bidra till att förbättra undervisningen och utveckla elevernas digitala kompetens. Behovet av kompetensutveckling inom IT nämndes också i Skolverkets rapport (Skolverket, 2016) om IT-användning och IT-kompetens i skolor.

Kollegialt lärande är viktigt för att utveckla lärares lärande och förbättra undervisningen som kan leda till ett bättre resultat hos eleverna (Kornhall, 2014). Steinberg (2013) anser att läraren bör inventera den kunskap som finns inom kollegiegruppen. Respondenterna tycker att de lär sig av sina kollegor. De utbyter erfarenheter och tipsar varandra om olika digitala verktyg för att utveckla sin kompetens som i sin tur ska medföra förbättrad undervisning.

6.3 Slutsats och förslag till vidare forskning

Syftet med studien var att undersöka hur modersmåslärare förhåller sig till digitala verktyg i modersmålsundervisningen samt på vilka möjligheter och hinder modersmåslärare ser med de digitala verktygen.

Sammanfattningsvis visade studien att arbetssätt varierar mellan lärarna när det gäller användningen av digitala verktyg. Digitala verktyg är läromedel som kompletterar andra läromedel som till exempel böcker. Studiens resultat visade att användningen av digitala verktyg ökar elevernas lärande och motivation. Att använda digitala verktyg är ett sätt att variera lektionen och anpassa den efter elevernas behov och förutsättningar. När det gäller hinder med digitala verktyg är det enligt studien ganska svårt och tidskrävande att hitta lämpligt material från nätet som passar till kursplanens innehåll. Digital kompetens för lärarna behöver utvecklas för att kunna utveckla elevernas digitala kompetens.

Ett förslag på fortsatt forskning är att forska vidare inom samma område med att intervjua fler modersmåslärare. Detta skulle ge en bredare bild om modersmåslärares arbetssätt och synpunkter kring användning av digitala verktyg i modersmålsundervisningen. Studien skulle även kunna utvecklas genom att göra en enkätundersökning där kan man nå fler modersmåslärare.

7 REFERENSER

- Abbas, A. (2016). *Digitala verktyg i modersmålsundervisningen*. Examensarbete i VAL-projektet. Malmö högskola.
- Ahl, H. (2004). *Motivation och vuxnas lärande. En kunskapsöversikt och Problematisering*. Forskning i fokus, nr 24. Stockholm: Skolverket.
- Al-Botani, N., & Dawood, M. (2018) *Digitala verktyg - En studie om användning av digitala verktyg i ämnet modersmål*. Självständigt arbete inom VAL. Jönköpings University.
- Cowie, B., & Jones, A. (2009). Teaching and learning in the ICT environment. I: L. Saha & A. Dworkin (red.) (2009), *International handbook of research on teachers and teaching*. (ss. 791–801). New York: Springer.
- Diaz, P. (2012). *Webben i undervisningen- Digitala verktyg och sociala medier för lärande*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Diaz, P. (2014). *Arbeta formativt med digitala verktyg*. Lund: Studentlitteratur.
- Dimenäs, J. (Red.) (2007). *Lära till lärare: Att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Europaparlamentet och Europeiska unionens råd. (2006). *Europaparlamentets och rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande, 2006/962/EG, EU (2006)*. Hämtad 4 februari, 2019 från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=celex:32006H0962>
- Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers maximizing impact on learning*. New York: Routledge.
- Haydal, L. (2014). *Det digitala lärandet: ett pedagogiskt verktyg i Modersmålsundervisning*. Examensarbete, avancerad nivå, lärande och samhälle, skolutveckling och ledarskap. Malmö högskola).
- Hugo, M. (2011). *Från motstånd till framgång – att motivera när ingen motivation finns*. Stockholm: Liber.

- Håkansson, J., & Sundberg, D. (2012). *Utmärkt undervisning: Framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. Stockholm: Natur och kultur.
- Jämterud, U. (2010). *Digital kompetens i undervisningen – Handbok för lärare i samhällsvetenskapliga ämnen*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Kornhall, P. (2014). *Alla i mål – Skolutveckling på evidensbaserad grund*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Leahy, S., Leon, C., Thompson, M., & Wiliam, D. (2005). Classroom assesment: Minute-by-minute and day-by-day. *Educational leadership*, 63(3), 18 - 24.
- Min, N. (2017). *Användningen av digitala verktyg i kinesiskaundervisningen* (Examensarbete, Högskolan Dalarna).
- Nilholm, C. (2016). *Teori i examensarbetet – en vägledning för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Perry, N., Turner, J., & Meyer, D. (2006). Classrooms as contexts for motivering learning I Patricia, A.& Philip H.(red.) (2006), *Handbook of educational psychology*. 2. utg. Mahwah: Erlbaum.
- Skolverket. (2016). *IT-användning och IT-kompetens i skolan - Skolverkets IT-uppföljning 2015*. Skolverket. Hämtad 20 maj, 2019 från <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3617>
- Skolverket. (2017). *Få syn på digitaliseringen på gymnasial nivå – Ett kommentarmaterial för gymnasieskolan, gymnasiesärskolan samt Komvux och sårivux på gymnasial nivå*. Mölnlycke: Elanders Sverige AB. Hämtad 20 maj, 2019 från <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3784>
- Skolverket. (2018a). *Läroplan examensmål/och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011, reviderad 2018*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2018b). *Ämne- Modersmål*. Stockholm: Skolverket.

- Skolverket. (2019). *Förändringar och digital kompetens i styrdokument*. Hämtad 05 januari, 2019 från <https://www.skolverket.se/temasidor/digitalisering/digital-kompetens>
- Steinberg, J. (2013). *Lyckas med digitala verktyg i skolan- Pedagogik, struktur och ledarskap*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.
- Säljö, R. (2014). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I U. P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red), *Lärande skola bildning: grundbok för lärare*. (ss. 251–310). Stockholm: Natur och Kultur.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vygotskij, L. S. (1978). *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Vygotskij, L. S. (1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.
- William, D., & Leahy, S. (2015). *Handbok i formativ bedömning, strategier och praktiska tekniker*. Stockholm: Natur & kultur.
- Woolfolk, A., & Karlberg, M. (2015). *Pedagogisk psykologi*. Harlow: Pearson Education Limited.

BILAGOR

Bilaga 1 – Missivbrev

Hej!

Vi heter Nidaa Al-Botani och Maryam Dawood. Vi skriver ett examensarbete om användning av digitala verktyg i modersmålsundervisningen. Vi vill genom denna intervju få en bild av lärarnas synpunkter kring användning av digitala verktyg i ämnet modersmål. Examensarbetet kommer inte att innehålla lärarnas namn.

Ditt deltagande i intervjun är av största vikt, och oerhört uppskattat av oss!

Stort Tack på förhand!

Vänliga hälsningar

Nidaa och Maryam

Bilaga 2-Intervjuguide

1. Vilket språk undervisar du?

2. Hur länge har du arbetat som modersmållärare?

Arbetsätt

3. Hur ofta använder du digitala verktyg i din undervisning?

4. Vilka digitala verktyg använder du i din undervisning?

5. Hur använder du digitala verktyg för att ge eleverna möjlighet att utvecklas i ämnet modersmål och att de känner sig delaktiga i undervisningen? T.ex. läsförståelse, hörförståelse, söka information, skriva uppsatser, osv.

6. Använder du digitala verktyg för ditt formativa arbete till exempel att tydliggöra lärandemål och att ge återkoppling? Hur?

7. Hur väljer du läromaterial som finns på webben och införa dem i din undervisning?

Möjligheter/Hinder

8. Vilka möjligheter/hinder ser du med de digitala verktygen?

9. Tycker du att användning av digitala verktyg leder till ett ökat lärande hos eleverna? På vilket sätt?

10. Tycker du att användning av digitala verktyg stimulerar elevernas motivation? På vilket sätt?

Digital kompetens

11. Har du fått utbildning inom användning av digitala verktyg? Vad behöver du för din digitala kompetensutveckling?